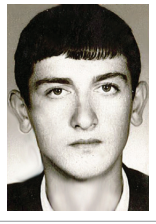
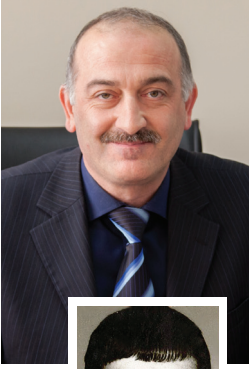

Çocuk Yayıncılığı-Çocuk Edebiyatı Yayıncılığı Ayrımı

Mehmet AZİM*

Çocuk edebiyatı yayıncılığı, günümüz şartları itibarıyla, iyi birtakım çalışmasını gerektirmektedir. Yayıncı veya yayınevini ekonomik olarak yönetmeye çalışan kişiler, yayıncılığın devam edebilmesi için olaya biraz da ekonomik olarak bakmaktadır. Dolayısıyla yayın yönetmenlerine veya editörlere "Satılmayacak kitap üretmeyin." uyarısında bulunmaktadırlar. Burada yayın yönetmeni ve çocuk edebiyatı yayınları editörü, estetik ve içerik olarak iyi kitap hazırlamalıdır ki satış biriminin eline olumlu örnekler sunulmuş olsun. Satış birimi estetik ve içerik açısından sıkıntılı bir kitabı bile piyasaya sürüp ondan gelir elde etmek isteyebilir. Burada çocuk edebiyatı yayın yönetmenine veya editörüne, iyi ürün hazırlaması açısından büyük görev düşmektedir.

Şöyle bir genel kaide öne sürülebilir: "*Çocuk edebiyatı yayınları editörü veya yayın yönetmeni kaliteli kitap üretecek, satış ve pazarlama birimleri de değişik pazarlama tekniklerini kullanarak veya iyi bir bayilik ağı oluşturarak ürünlerini iyi pazarlayacak.*" Belki de bu ifade günümüz yayıncılığının genel bakışını özetler gibidir. Başarısız ürün ve iyi pazarlama, piyasada bir süre iş yapabilir ancak uzun vadede kaybettirecektir. Başarılı ürün, başarısız bir pazarlama da yayıncıların ayakta kalma sorununu ortaya çıkarmaktadır. Bu durumda yayıncılar, iflasın eşiğine gelmekte ve yazarlar, eserlerini yayımlatmakta zorluk çekmektedirler. Dolayısıyla editör, yazar, çizer ve pazarlama olarak yayıncılığın bileşenleri de iyi işlemelidir.

Okulda veya kitapçıda, öğretmenin önüne farklı yayın alternatifleri sunulmaktadır. Bu durumda, öğretmenin seçici olması, estetik ve içerik olarak uygun kitapları tercih etmesi gerekir. Bunu sağlamak için, eğitim fakültelerinde okutulan "çocuk edebiyatı" derslerinde, çocuk edebiyatı yayının özellikleri üzerinde durulması, fayda sağlayabilir. Her kitabın, çocuk edebiyatı yayını olmadığı bilinci, öğretilmelidir.

İyi ürünler hazırlanıp okuyucuya ve kitap konusunda tercihte bulunanlara ulaştırılınca yayıncılık açısından sıkıntılıların en aza ineceğini söyleyebiliriz. Tabi ki bu durumda kurumsal yapısını oluşturmuş ve onu muhafaza etme çabası içinde olan yayıncı kuruluşlar, daha avantajlı duruma gelmektedir. Bu bağlamda günümüzde de başarılı çalışmalar,

* Çocuk yayınları editörü, çocuk kitabı yazarı.

toplumda makes bulmakta ve hem yazarın hem de yayıncının yüzünü güldürmektedir. Takdir etmek gerekir ki bu, sabır isteyen ve yatırım gerektiren bir süreçtir. Bir kitabın tasarımının bile maliyet açısından epeyce yekün tuttuğu bir çalışmadan bahsediyoruz. Üretim maliyetleri yüksektir, bu yatırımın yayıncı kuruluş için kârlılığa dönüşmesi ise uzun zaman almaktadır. Nitelikli çalışmalar uzun soluklu ve yatırım gerektiren projeler olduğu için bazı yayınevleri, yayıncılık ilkelerinden taviz vererek niteliksiz çocuk yayınlarına zemin oluşturabilmektedirler.

Kurumsal yapılarını oluşturmuş yayınevleri için çocuk edebiyatı yayıncılığı açısından büyük sorunlardan bahsedemeyiz. Fakat kurumsal yapıları konusunda sıkıntısı olan yayıncıların sorunlarının varlığını göz ardı etmek de mümkün değildir.

Üstat konumunda olan başarılı yazarlarımızın eserlerinin yanında, yeni yetişen başarılı yazarlarımız da elbette vardır. Çocuk edebiyatı yayıncılığının başarılı bir şekilde devam etmesi açısından bu gerekli bir durumdur. Bu konuda, yayınevleri özendirici uygulamalara da girebilir, yeni ve başarılı yazarlarımızın çıkmasına zemin hazırlayabilirler. Ancak üstatlarımızın eserlerinin günümüzde, yeteri kadar değerlendirildiği konusunda soru işaretleri taşıdığımızı itiraf etmeliyim.

Özellikle, yayınevlerinin satış müdürlerinin ifadelerine ve satış rakamlarına bakılınca ilkökul düzeyindeki çocukların daha çok okuduklarını söyleyebiliriz. Ortaokul yıllarında ise bu durumun, biraz azalma gösterse bile devam ettiği söylenebilir. Lise yıllarında ise bir azalmadan bahsedebiliriz. Tabi ki burada birçok etken öne çıkmaktadır.

Genel olarak ilkökul yıllarında kitap tercihi konusunda sınıf öğretmenleri iyi birer yönlendirici konumundadırlar. Öğrenciyle sürekli birlikte oldukları için kitap okumaya ağırlık verdikleri ve bu konuda öğrencileri takip ettikleri söylenebilir. Bir imza gününde, ilkökul birinci sınıf öğrencilerinin okuduğu kitapların sayısı verilmişti. İlkokul birinci sınıfın ilk döneminin genel olarak okuma yazma öğretimi ile geçtiğini kabul edersek ikinci yarıyıl, dönem sonuna kadar 280 kitap okumuş öğrenci vardı. En az okuyan öğrenci ise 80 kadar kitap okumuştur. Evet, bunlar küçük hacimli kitaplar ama öğrencinin kitaba olan ilgisi açısından bir fikir verebilir. Bu okumayı, okuma kültürü aşamasına getirebilirsek kitaba ilgi hayat boyu devam eder. Bu örnek, genellenemese de bir fikir verebilir. Yurdun değişik yerlerinden kitaplık, kütüphane kurulma mektuplarının devamlı geldiğini de hatırlatmak gerekir.

Örgün eğitim boyutu olarak durum böyle iken araştırma sonuçlarına göre tatillerde okuma kayıpları karşımıza çıkmaktadır. Özellikle uzun yaz tatillerini, kitap okumak ve okutmak için birer fırsata dönüştürmeliyiz. Öğrencilerin, tatillerde de kitap okumasını sağlamalıyız. Burada, çocuk edebiyatı ürünleri bakımından zengin kütüphanelerin öneme vurgu yapmak gerekir.

Kitap okumayı, okuma kültürüne dönüştürdüğümüzü söylemek ise epeyce zor. İlkokul döneminde azımsanmayacak ölçüde kitap okuyan çocuklar, nasıl oluyor da ileriki sınıflarda az okuyorlar veya okumayı tamamen bırakıyorlar? Bu sorunun cevabı ve çözüm yolu elbette bulunmalıdır. Sınavlar, bana göre burada olumsuz ve önemli bir etkenidir. Çok iyi kitap okuyan fakat sınavlarda istediği başarıyı yakalayamayan bir öğrencinin, sıkıntılı bir eğitim hayatı olacağı varsayımı hâlâ ciddi bir mesele olarak karşımızda durmaktadır. Sonra kitap okumanın yarına inanmak, hayatımızda bu kültürün ne kadar

önemli olduğunu insanlara kavratmak gerekebilir. Bu konuda okumayan öğretmenin, okumayan anne ve babaların varlığını hatta çokluğunu düşünürsek, öğrenci önünde iyi bir rol model bulamamaktadır.

Teknolojinin gelişmesi, kitabı veya okumayı nasıl etkiler? Okuma kültürünü yozlaştırmadan, yayıncılar bu konuda doğru adımı atmalı ve buna göre hazırlık yapmalıdırlar.

100 Temel Eser Uygulaması:

Bu sorunun cevabına geçmeden önce, bazı noktalara açıklık getirmek gerektiği kanaatindeyim. Öğretmenlerimizde hâlâ bir teftiş ve müfettiş sıkıntısı açıkça görülmektedir. Teftiş olayı ve müfettişlik müessesesi, hâlâ korkulan bir birimdir. Okutulacak kitaplar konusunda talim terbiye tavsiyesi, devlet onayı öğretmenler tarafından önemsenmektedir. Hiçbir öğretmen, öğrenciye okuttuğu bir kitaptan dolayı soruşturma ve kovuşturma geçirmek istemez. İlgili bakanlık tarafından kolaylaştırıcı adımların atılmasına ve iyi müfettişlik örnekleri sergilenmesine rağmen bu korkunun veya sıkıntının önüne geçilemedi. Bu durum, âdeta öğretmenlik mesleğinin içine sinip kaldı. Hatta bağlı olduğu sendikanın ismine göre sorgulanacağı endişesi taşıyan öğretmenlerle bile karşılaştığımızı belirtmek isteriz. Bu açıklamalar ışığında, genel olarak 100 Temel Eser uygulamasına öğretmenler tarafından, eleştirilere rağmen olumlu bakıldığını ve okutulacak kitapların devletin önerisi olduğu için, eğitimciler tarafından önemsendiğini söyleyebiliriz.

Listede yer alan eserlerin bazılarının başarılı çalışmaları olduğunu söyleyebiliriz. Ancak İlköğretim 100 Temel Eser listesini, öğrenci seviyesine ve genel toplum değerlerine uygunluk açısından sorgulamamız gerekir. Eğitimde yeni bir yapılanma oldu ve ilkökul, ortaokul ve lise şeklinde bir düzenlemeye gidildi. Bu durumda İlköğretim 100 Temel Eser listesi hangi okul grubuna hitap etmektedir? İlkokullar için ayrı bir liste mi olmalıdır? Dolayısıyla bu listenin ilkökula ayrı, ortaokula ayrı olarak güncellenmesi gerektiği düşüncesindeyiz. Ayrıca, ilkökullar için sınıf sınıf liste hazırlanması daha doğru olacaktır. Bu dönemde çocuk hem okumayı öğrenmekte ve hızlandırmakta hem de okuma alışkanlığı kazanmaktadır. Mevcut liste, daha önce açıklandığında belirttiği gibi ilkökul dördüncü sınıf ve ortaokullara hitap eden eserlerden oluşmaktadır. İlkokul bir, iki ve üçüncü sınıflar için tavsiye listesi yoktur. Bu sınıflar için ise yayınevlerinin özel uyarlamaları yer almaktadır.

Kitapların bazılarının içeriklerinde bulunan ve genel toplum değerlerine uygun olmayan anlatımlar, çoğu zaman öğretmenlerle velileri karşı karşıya getirmektedir. Veliler, önerilen kitabın içeriğine itiraz etmektedirler. Bu konuda ben de aynı düşüncedeyim; kitap içerikleri, toplumun genel değerlerine aykırı olmamalıdır. Nitekim bazı kitaplarla ilgili eleştiriler ve bunların listeden çıkarılması, yeni ilavelerin yapılması, bu görüşümüze doğrulamaktadır. Yaşayan yazarlarımızın da birçok başarılı çalışması var. Bunların liste dışı kalması, daha doğrusu yaşayan-yaşamayan ayrımı yapılması da ayrı bir sıkıntı olarak karşımızda durmaktadır. Bu yönüyle liste gözden geçirilmeli; çıkarmalar, ilaveler yapılmalıdır.

Liste içinde hacim olarak 495 sayfalık kitaplar da yer alıyor. Tabi ki büyük hacimli kitapları okuyan öğrencilerin varlığı inkâr edilemez ancak genel öğrenci durumları göz önüne alındığında bu konuda da bir düzenleme gerekir. Bazı eserler, yazıldığı dönemin dilini olduğu gibi yansıtıyor. Fazla müdahale etmeden bu eserlerde iyileştirmelere gidilebilir.

Unutulmaya yüz tutmuş bazı eserlerin tekrar bilinir ve okunur hâle gelmesini de çocuk edebiyatı yayıncılığı olarak kazanç hanesine yazmak gerekir.

İlköğretim 100 Temel Eser'e bağlı olarak epeyce uyarlamalar yapıldığı görülmektedir. İyi resimlenmiş ve iyi kurgulanmış uyarlamaları, çocuk edebiyatı açısından bir kazanç olarak görebiliriz. Bunun yanında tabii ki çok başarısız örneklerle de karşılaşabiliyoruz; bunları çocuk edebiyatı içinde ele almak mümkün değil. Hatta bu çalışmaların, başarılı çalışmaların yerini alma tehlikesi bile var. Çünkü üretimleri kolay ve özen gösterilmiyor. Dolayısıyla ucuz ürünün alıcısı da çoğu zaman bulunabiliyor. Mevcut İlköğretim 100 Temel Eser listesi göz önünde bulundurulduğunda bu örneklerin zararının daha fazla olduğunu söyleyebiliriz.

Listedeki bazı kitapların telifleri, farklı farklı yayınevlerinin elinde bulunmaktadır. Bu durum, ilgili yayınevleri için bir avantaj oluşturmuştur ve bunu da saygıyla karşılamak gerekir. Fakat burada haksız bir rekabetten söz edebiliriz.

Genel öğretmen yaklaşımı içinde 100 Temel Eser'e daha fazla rağbet edildiği görülmektedir. Dolayısıyla 100 Temel Eser hazırlamayı, yayınevleri bir zorunluluk ve iyi bir kazanç kapısı olarak görmüşlerdir. 100 Temel Eser Listesine rağmen, bazı başarılı eserlerin, en az 100 Temel Eser kadar hatta daha da fazla ilgi gördüğü bir gerçektir.

100 Temel Eser listesindeki kitapların bazıları, beklenen ilgiyi görmemiştir. Burada ilgili kuruluşun satış stratejileri de etkili olmuş olabilir. Özellikle telif sıkıntısı olmayan kitaplar, piyasada daha fazla yer almaktadır.

Resim: Gamze Baltaş